

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet närmare 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden hösten 1998 om förskoleverksamheten, dvs. förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola). Yrkandena rör bl.a. rätten att delta i förskoleverksamhet, valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet, förskolans läroplan och personalen i förskolan. Samtliga motionsyrkanden avstyrks. Reservationer finns från m, kd, c och fp.

Motionerna

1998/99:Ub220 av Jan Backman (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förordningen (1996:1206) om fristående skolor även skall gälla förskolor.

1998/99:Ub226 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen, i enlighet med vad i motionen anförts, hos regeringen begär förslag till ett regelverk som möjliggör för enskilda förskolor och familjedaghem som uppfyller läroplanens krav att ansluta sig till densamma,

2. att riksdagen, i enlighet med vad i motionen anförts, hos regeringen begär förslag till ett regelverk för fristående förskolor i likhet med dem som gäller för fristående skolor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etableringsfrihet för alternativa barnomsorgsformer,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om särskilda riktlinjer till förskollärare i läroplanen.

1998/99:Ub229 av Christina Axelsson och Ann-Marie Fagerström (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att familjedaghemmen bör omfattas av läroplanen för förskolan.

1998/99:Ub230 av Inger Segelström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om billigare barnomsorg på sikt.

1998/99:Ub243 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrars och barns rätt till valfrihet och mångfald när det gäller barn- och fritidsomsorg,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en läroplan som inbegriper förskola, familjedaghem och öppen förskola,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en större betoning av barns känslomässiga behov och lekbehov i läroplanen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att värdegrunden i läroplanen för förskolan, i likhet med läroplanen för grundskolan, skall hänvisa till den kristna traditionen i vårt land och den etik som bygger på denna tradition,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en ansats bör göras för att säkra kompetensen hos all personal inom barnomsorg och skola för att se och upptäcka – att tolka – barns signaler när barn far illa,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppmärksamma familjedaghemmens behov för att därmed säkra valmöjligheter för föräldrar,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av öppen förskoleverksamhet i kommunerna,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det är förskollärarna som har det pedagogiska ansvaret för att läroplanens mål uppfylls i förskolan.

1998/99:Ub245 av Matz Hammarström m.fl. (mp, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla barn i Sverige skall ha rätt att delta i förskoleverksamhet oberoende av om deras föräldrar arbetar, är arbetslösa, studerar eller är hemma med mindre syskon.

1998/99:Ub249 av Maria Larsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kommunal försöksverksamhet med kommunal ersättning för vård av egna barn i åldern 1–5 år,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagstöd för införande av möjlighet att ge kommunal ersättning för vård av egna barn i åldern 1–5 år.

1998/99:Ub256 av Margareta Israelsson m.fl. (s, m, v, kd, c, fp, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av barnomsorg och skolbarnsomsorg för romska barn.

1998/99:Ub260 av Lena Sandlin (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att göra barnomsorgen tillgänglig för alla – även för dem som arbetar under kvällar och helger.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förskollärare på sikt skall bli den enda personalkategorin i förskolan,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de som är anställda i förskolan men saknar förskolläraryt- bildning skall kunna få vidareutbilda sig till detta,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förslag till vidareutbildning av personal i förskolan med sikte på att en enhetlig personalkategori skall arbeta i förskolan,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förskolechefens ansvar och pedagogiska kompetens bör skrivas in i läroplanen för förskolan 1-5 år (Lpfö).

1998/99:Ub264 av Margareta Israelsson m.fl. (s, m, v, kd, c, fp, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla barn som bor i Sverige skall ha rätt till en plats i barnomsorgen, oavsett om föräldrarna arbetar eller blivit arbetslösa.

1998/99:Ub266 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av socialtjänstlagen rörande alla barns rätt till barnomsorg i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om erforderlig pedagogisk kompetens i arbetslaget inom förskolan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av psykolog- och kuratorstöd inom förskolan.

1998/99:Ub268 av Barbro Westerholm m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ansvariga för den pedagogiska verksamheten inom förskolan skall vara förskollärare,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av tydliga mål för den pedagogiska verksamheten i förskolan,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att samtliga barn erbjuds en plats inom den pedagogiskt inriktade förskolan,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att chefen inom förskolan skall vara en pedagogiskt utbildad ledare,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att ständigt utvärdera samarbetet mellan föräldrar och personal inom förskolan,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att de barnskötare som i dag arbetar inom förskolan ges möjlighet till vidareutbildning till förskollärare.

1998/99:Ub276 av Inger Davidson m.fl. (kd, s, m, v, c, fp, och mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorgslagens allmänna råd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om personal- och arbetssituationen inom barnomsorgen.

1998/99:Ub801 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av mål och planer för den pedagogiska verksamheten i barnomsorg, förskola och grundskola,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en komplettering av läroplanen för förskolan,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av tydligt tillsynsansvar för Skolverket och kommunerna vad avser verksamheter inom förskolan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i utbildning av förskollärare för ökade kunskaper i metodik och organisation vid föräldraaktiva förskolor.

1998/99:Sf214 av Ulf Kristersson m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen beträffande stöd till barnomsorgen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts.

1998/99:Sf255 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrarnas självklara rätt att välja omsorgsform för sina barn,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kvaliteten inom den kommunala barnomsorgen,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förskolan.

1998/99:Sf612 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lagreglering av modersmålsstödet i förskolan.

1998/99:Sf634 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pedagogisk förskola.

1998/99:So309 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten att bli kommunal dagbarnvårdare.

Utskottet

Utskottet behandlar i detta betänkande närmare 50 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 1998 om förskoleverksamheten, dvs. förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola).

1998/99:UbU10

Som en bakgrund till behandlingen av dessa för utskottet relativt nya frågor redovisas inledningsvis och i korthet följande.

Den 1 juli 1996 överfördes ansvaret inom Regeringskansliet för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet. Efter förslag av regeringen beslutade riksdagen hösten 1997 att bestämmelserna i socialtjänstlagen (1980:620) om verksamheterna skulle så gott som oförändrade flyttas över till skollagen (1985:1100) och där inarbetas i ett särskilt kapitel, nämligen 2 a kap. Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (prop. 1997/98:6, bet. UbU5, rskr. 107). I ett nytt skollagskapitel, 2 b kap., infördes bestämmelser om förskoleklassen, en egen skolform bildad av den tidigare s.k. sexårsverksamheten inom förskolan. De nya bestämmelserna i skollagen trädde i kraft den 1 januari 1998. Från samma tidpunkt övertog Skolverket tillsynsansvaret för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen från Socialstyrelsen och länsstyrelserna.

En läroplan för förskolan, den första i sitt slag, trädde i kraft den 1 augusti 1998, efter riksdagens godkännande våren 1998 (prop. 1997/98:93, bet. UbU16, rskr. 270). Läroplanen (Lpfö 98) gäller för de förskolor för vilka kommunen är huvudman. Den skall även ligga till grund för bedömningen av kvalitetskravet vid tillståndsprövningen av enskilda förskolor och vara vägledande för familjedaghemmens verksamhet. Förskolans läroplan är till sin struktur uppbyggd på i huvudsak samma sätt som övriga läroplaner på skolans område och har formen av en förordning.

Rätten att delta i förskoleverksamhet

Enligt skollagen svarar varje kommun för att barn som är bosatta i Sverige och som stadigvarande vistas i kommunen erbjuds förskoleverksamhet (2 a kap. 1 §). Förskoleverksamhet skall tillhandahållas i den omfattning det behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller barnets eget behov (2 a kap. 6 §). Kommunerna har rätt att ta ut skäliga avgifter för plats i förskola och familjedaghem som kommunen anordnar (2 a kap. 10 §). Som nämnts inledningsvis återfanns motsvarande bestämmelser tidigare, före den 1 januari 1998, i socialtjänstlagen (1980:620).

I flera motioner framställs yrkanden om att *alla barn bör ha rätt att delta i förskoleverksamhet*.

Vänsterpartiet betonar i motion 1998/99:Ub266 att grunden till ett livslångt lärande läggs redan i förskolan. Det är då självklart att förskolan måste vara tillgänglig för alla. Mot den bakgrunden måste gällande lagregler ändras så att alla barns rätt till barnomsorg tydliggörs (yrk. 1). Förälders arbetslöshet, deltidsarbete eller föräldraledighet skall inte kunna begränsa denna rätt. Det är barnens behov av pedagogisk verksamhet som måste styra, inte föräldrarnas behov av barntillsyn.

I motion 1998/99:Sf634 påtalar Folkpartiet att många av de barn som allra mest skulle behöva den pedagogiska förskolan i dag är utestängda. Antingen har barnen inte rätt till plats på grund av att inte båda föräldrarna arbetar, eller också är avgifterna så höga att föräldrarna inte har råd. Samtidigt pågår försöksverksamhet med deltidsförskolor för dessa barn med hjälp av olika

projektpengar. Ett erbjudande om pedagogisk deltidsförskola till alla barn bör inordnas i den ordinarie kommunala planeringen och budgeten, anser motionärerna (yrk. 10). Också i motion 1998/99:Ub268 (fp) yrkande 4 understryks vikten av att samtliga barn från tre års ålder erbjuds en plats inom den pedagogiskt inriktade förskolan. Alla barn bör få denna möjlighet att utvecklas. På ett tidigt stadium kan då även barn med särskilda behov uppmärksammas.

Likaså begärs i motionerna 1998/99:Ub264 (s, m, v, kd, c, fp, mp) och 1998/99:Ub245 (mp, fp) att riksdagen gör ett uttalande om att alla barn som bor i Sverige skall ha rätt att delta i förskoleverksamhet. Detta skall gälla oavsett om föräldrarna arbetar eller har blivit arbetslösa eller, som tilläggs i den senare motionen, studerar eller är hemma med yngre syskon.

Barnomsorgen bör enligt motion 1998/99:Ub260 (s) vara tillgänglig för alla, även för föräldrar som arbetar under kvällar och helger.

Lägre avgifter i barnomsorgen efterfrågas i motion 1998/99:Ub230 (s). Motionärerna skriver att det främsta argumentet för detta är alla barns rätt till en bra start i det livslånga lärandet. Ett annat skäl är möjligheten för kvinnor att arbeta heltid utan att de därmed får ökade barnomsorgskostnader som åter upp hela den nya förtjänsten.

U t s k o t t e t har tidigare vid flera tillfällen behandlat frågor om rätten att delta i förskoleverksamhet (bet. 1997/98:UbU5 och UbU16 samt yttr. 1998/99:UbU2y). Utskottet har ansett det oroande att denna rätt på senare tid urholkats genom att kommunerna successivt har skärpt reglerna för rätten till barnomsorg. Vid sin senaste behandling hänvisade utskottet till att regeringen i budgetpropositionen för år 1999 tagit upp frågan om förskola för barn till arbetslösa föräldrar. Regeringen fann det orimligt att arbetslöshet i familjen i nära hälften av landets kommuner innebär att barnet mister platsen i barnomsorgen (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16 s. 41 f.). Vidare anförde regeringen att det är viktigt att avgifterna inte hindrar några barn från att delta i förskoleverksamheten och skolbarnomsorgen.

Regeringen återkommer nu i 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) – som avlämnats till riksdagen den 14 april – och redovisar att utrymme skapas för att fr.o.m. år 2001 stegvis genomföra en allmän förskola och maxtaxa i barnomsorgen. Från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner överförs – enligt regeringens förslag – 1 700 miljoner kronor till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning år 2001 och 1 290 miljoner kronor år 2002 (prop. s. 184).

I samband med propositionen Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet (prop. 1997/98:165) beräknades medel för treårsperioden 1 juli 1999–1 juli 2002 att fördelas till ett antal kommuner för att bl.a. underlätta för dessa att erbjuda förskola från tre års ålder till barn i storstädernas utsatta bostadsområden. Regeringen föreslår nu i den ekonomiska vårpropositionen att medel avsätts även för andra halvåret 2002 för detta ändamål (prop. s. 150).

När det gäller tider för öppethållande av förskoleverksamhet anser utskottet att det givetvis är önskvärt att verksamheten om möjligt även erbjuds till barn vilkas föräldrar har obekväma arbetstider. Det har dock ansetts leda för långt att uppställa ett generellt krav på att verksamhet skall kunna erbjudas

även på andra tider än vad som kan anses som normal arbetstid på dagtid under vardagar (prop. 1993/94:11 s. 33). Utskottet utgår från att kommunerna löser denna fråga på lämpligt sätt.

Med hänvisning till vad utskottet anfört och redovisat bör här behandlade motionsyrkanden avslås av riksdagen.

De *romska barnens behov av barnomsorg* och skolbarnsomsorg framhålls i motion 1998/99:Ub256 (s, m, v, kd, c, fp, mp). Enligt motionen bör Skolverkets uppdrag att undersöka hur skolsituationen kan förbättras för romska elever kompletteras med en undersökning av hur barnomsorgen och skolbarnsomsorgen skall kunna göras mer tillgänglig för dessa barn.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionen med hänvisning till följande.

Skolverket fick i regleringsbrevet för år 1998 i uppdrag av regeringen att undersöka hur skolsituationen för romska elever kan förbättras samt att följa och utvärdera kommunernas insatser för dem. Verket har den 1 mars 1999 redovisat uppdraget genom rapporten *Romer och den svenska skolan*. I rapporten föreslår verket att särskilda statliga utvecklingsmedel skall avsättas för att stödja lokalt arbete kring romska elevers skolsituation. Medlen skall enligt förslaget fördelas av Skolverket i samarbete med bl.a. romska organisationer till kommuner med en hög andel romska elever. Enligt Skolverket är det lämpligt att de synpunkter verket för fram i fråga om romernas skolsituation behandlas och beaktas i arbetet med den översyn av skollagen som nyligen beslutats.

När det gäller barnomsorgen för de romska barnen vill utskottet peka på att översynen av skollagen också omfattar förskolan. Enligt direktiven skall kommittén utreda hur struktur och bestämmelser kan utformas för att spegla synen på förskolan som det första steget i utbildningssystemet (dir. 1999:15).

Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet

Enligt gällande regler i 2 a kap. 2 § skollagen bedrivs förskoleverksamhet i form av förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola). Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som yrkesmässigt vill driva en förskola skall ha tillstånd till detta av den kommun där verksamheten skall bedrivas (2 a kap. 13 §). Kommunen kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet (2 a kap. 17 §).

I motion 1998/99:Sf255 från Kristdemokraterna framställs yrkanden som syftar till att föräldrar skall ha en självklar rätt att välja barnomsorgsform för sina barn. Sålunda uttrycks i motionen att alla former av barnomsorg måste ses som komplement till föräldrarnas omsorg och utgå från vad föräldrarna anser är bäst för barnen (yrk. 2). En *mångfald av driftformer och en reell valmöjlighet* för föräldrarna bidrar till att höja kvalitetstänkandet inom hela barnomsorgssektorn, menar motionärerna (yrk. 6). Såväl kommunala som privata barnomsorgsalternativ skall bedrivas under kvalitetskontroll.

Även i motion 1998/99:Ub243 (kd) betonas vikten av föräldrars och barns rätt till valfrihet och mångfald när det gäller barnomsorg. Alternativa omsorgsformer måste finnas och erbjudas (yrk. 1). Detta åstadkommer man genom att även familjedaghemmens behov uppmärksammas, framhåller motionärerna (yrk. 6). Det handlar om att skapa bättre förutsättningar för familjedaghemmen genom utbildning, fortbildning, arbetsvillkor, organisation, handledning och opinionsbildning, men framför allt genom att de värderas likvärdigt med andra omsorgsformer.

Enligt motion 1998/99:Ub226 (c) yrkande 3 bör skärpta krav ställas på kommunerna att inte bara acceptera utan också uppmuntra etablering av familjedaghem, öppna förskolor och andra alternativa barnomsorgsformer. En sådan mångfald får inte hotas av att en läroplan införts för förskolan.

Betydelsen av *öppna förskolor* lyfts fram i motionerna 1998/99:Sf255 (yrk. 7) och 1998/99:Ub243 (yrk. 7) från Kristdemokraterna. Motionärerna redovisar att många kommuner gör besparingar genom att lägga ned öppna förskolor, vilket långsiktigt är förödande. Alla barn som inte har annan barnomsorg utanför hemmet bör ha tillgång till en öppen förskola, en viktig social träffpunkt för barn, föräldrar och dagbarnvårdare.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet noterar att Skolverket i en rapport till regeringen den 30 oktober 1998, *Skolverkets arbete med barnomsorgen – Planer och prioriteringar*, redovisat att verket avser att under den närmaste treårsperioden prioritera insatser i fråga om familjedaghem och öppen förskola. Verket anser det angeläget att följa upp och utvärdera verksamheten i familjedaghem när det gäller t.ex. innehåll, organisation och personalens kompetens. Det är också viktigt med en uppföljning och utvärdering av verksamheten med den öppna förskolan i vad avser tillgång och efterfrågan, organisationsformer och innehåll i verksamheten.

Regeringen har i december 1998 uppdragit åt Skolverket att utfärda Allmänna råd för familjedaghem, fritidshem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet. Uppdraget skall vara avslutat senast den 1 augusti 1999.

I en promemoria, bilagd regeringsbeslutet, anges att allmänna råd för familjedaghem bör ha sin utgångspunkt i läroplanen för förskolan, men vara anpassade till de ofta mycket olika förutsättningar som familjedaghemmet kan ge för barns fostran och omsorg. Viktigt är att den värdegrund som förskolans verksamhet vilar på också tydliggörs för familjedaghemmens verksamhet. Att i nära samverkan med föräldrarna kunna anpassa och utveckla verksamheten är en särskild kvalitet i familjedaghemmet. Råden bör ge riktlinjer för hur verksamheten kan bidra till barns omvårdnad, utveckling och lärande. Familjedaghemmets samhällliga uppdrag i förhållande till barn och föräldrar bör anges, liksom riktlinjer för dagbarnvårdarens dagliga arbete inom olika områden. De allmänna råden bör formuleras så att de också kan fungera vägledande för kommunen i frågor som rör ledning, uppföljning, utvärdering och tillsyn av verksamheten.

Angående den öppna förskolan sägs i regeringsuppdraget till Skolverket bl.a. att den är ett värdefullt komplement inom förskoleverksamheten. Allmänna råd för öppen förskola bör utgå från att verksamheten, utifrån en med

övrig förskoleverksamhet gemensam värdegrund, även fortsättningsvis skall profileras och utvecklas utifrån lokala behov.

I motion 1998/99:Sf214 (m) yrkande 3 begärs ett riksdagsuttalande om att bestämmelser om barnomsorg liknande dem som gällde före den 1 januari 1995 snarast skall återinföras. Det skulle innebära att alternativa barnomsorgsformer får lagstadgad rätt och lagstadgat skydd, framhåller motionärerna. Dessutom skulle lagändringen *garantera kommunal ersättning till alternativ barnomsorg* som uppfyller definierade krav. Det kan gälla föräldraköoperativ, ideellt driven barnomsorg eller privat sådan.

Lagregler som gör det möjligt att utge kommunal ersättning för vård av egna barn i åldern 1–5 år efterfrågas i motion 1998/99:Ub249 (kd) yrkande 2. Motionären vill också att en försöksverksamhet inleds med sådan kommunal ersättning (yrk. 1).

Även i motion 1998/99:So309 (mp) yrkande 8 förordas att en förälder skall kunna bli kommunal dagbarnvårdare åt eget barn med en ersättning som är likvärdig med den som en ”traditionell” dagbarnvårdare får.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå yrkandena.

Riksdagen beslutade hösten 1994, efter förslag av regeringen, att fr.o.m. den 1 januari 1995 upphäva lagen (1994:553) om vårdnadsbidrag som trätt i kraft den 1 juli 1994. Likaså upphävdes av riksdagen tidigare antagna bestämmelser i 18 § socialtjänstlagen om skyldighet för kommunerna att ge bidrag till enskilda förskolor m.m., som skulle ha trätt i kraft den 1 januari 1995. I stället infördes nuvarande bestämmelser om att kommunerna efter egen bedömning kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet (prop. 1994/95:61, bet. SoU8, rskr. 105).

Utskottet behandlade under föregående riksmöte liknande motionsyrkanden om återinförande av en skyldighet för kommunerna att ge stöd till alternativa barnomsorgsformer (bet. 1997/98:UbU5). I betänkandet framhöll utskottet att enskild barnomsorg kan berika barnomsorgen och bidra till en positiv utveckling (s. 25). Utskottet fann emellertid inte anledning att ändra reglerna om att det är kommunen som avgör om bidrag kan lämnas till enskild förskoleverksamhet (2 a kap. 17 § skollagen). Som framgår av 1999 års ekonomiska vårproposition avser regeringen att under innevarande mandatperiod återkomma till frågan om ny organisation av förskolan och om dess finansiering.

Läroplanen för förskolan – tillämplighet och utformning

Läroplanen för förskolan, som trädde i kraft den 1 augusti 1998, gäller som inledningsvis nämnts för kommunala förskolor. Den skall även ligga till grund för bedömningen av kvalitetskravet vid tillståndsprövningen av enskilda förskolor och vara vägledande för familjedaghemmens verksamhet. Till sin struktur är förskolans läroplan uppbyggd på i huvudsak samma sätt som övriga läroplaner. Den anger således förskolans värdegrund och uppdrag samt mål och riktlinjer för verksamheten. Riktlinjerna i läroplanen vänder sig till alla som arbetar i förskolan samt till arbetslaget.

Frågan om *läroplanens tillämplighet på annan förskoleverksamhet än kommunal förskola* tas upp i tre motioner.

Enligt motion 1998/99:Ub243 (kd) yrkande 2 bör regeringen formulera övergripande mål inklusive en gemensam värdegrund i en läroplan som gäller för alla barnomsorgsformer, dvs. förskola, familjedaghem och öppen förskola. Den gemensamma läroplanen bör kompletteras med riktlinjer för respektive verksamhetsform.

I motion 1998/99:Ub226 (c) yrkande 1 föreslås att riksdagen hos regeringen begär förslag till regler som gör det möjligt för enskilda förskolor och familjedaghem som uppfyller läroplanens krav att ansluta sig till denna. Motionärerna menar att kompetensen i verksamheten bör vara avgörande för tillämpningen av läroplanen, inte vilken form man valt för verksamheten.

Även i motion 1998/99:Ub229 (s) förs fram åsikten att familjedaghemmen bör omfattas av läroplanen för förskolan. Motionärerna hävdar att merparten av dagbarnvårdarna numera arbetar med reglerad arbetstid, och att de arbetar i grupper. De flesta kommuner har också förskoleprogram vilka omfattar såväl förskolan som familjedaghemmen och vilka utvärderas. Kommunerna ställer i allmänhet krav på att dagbarnvårdare skall vara utbildade barnskötare eller förskollärare.

U t s k o t t e t vill framhålla att det inte finns något hinder för att andra förskoleverksamheter än den kommunala förskolan tillämpar läroplanen eller delar av denna utifrån de förutsättningar som respektive verksamhet ger.

När det särskilt gäller familjedaghemmen har utskottet i det föregående redovisat att regeringen givit Skolverket i uppdrag att utfärda allmänna råd för bl.a. familjedaghem. I uppdraget anges att råden bör ha sin utgångspunkt i läroplanen och att läroplanens värdegrund skall tydliggöras också för familjedaghem.

Motionsyrkandena avstyrks med det anförda.

Vikten av *tydliga mål för den pedagogiska verksamheten i förskolan* betonas i motion 1998/99:Ub268 (fp) yrkande 3. Det bör finnas två typer av mål, anser motionärerna. Ett mål som anger inriktningen på förskolans pedagogiska verksamhet och samtidigt uttrycker en önskad kvalitetsutveckling (mål att sträva mot). Det andra målet skall utgå från det enskilda barnets förutsättningar och med hänsyn till detta uttrycka vad barnet skall ha uppnått när barnet lämnar förskolan (mål att uppnå).

U t s k o t t e t avstyrkte våren 1998 ett motsvarande motionsyrkande om införande i läroplanen av "mål att uppnå". Utskottet anförde då att avsikten med mål att uppnå, när det gäller skolan, är att målen skall kunna utvärderas och utgöra grunden för en resultatbedömning. I förskolan är det inte det enskilda barnets resultat som skall utvärderas och inga betyg eller omdömen skall utfärdas. Utskottet instämde därför med regeringen i bedömningen att läroplanen för förskolan endast skall innehålla en typ av mål, nämligen mål att sträva mot för det enskilda barnets utveckling och lärande (bet. 1997/98:UbU16 s. 9). Utskottet finner inte skäl att ändra sitt tidigare ställningstagande. Riksdagen bör alltså avslå motionsyrkandet.

Enligt Miljöpartiet i motion 1998/99:Ub801 saknar läroplanen en rad viktiga inslag vad gäller t.ex. *inskolning, observationer, utvecklingssamtal* med

föräldrar, etc. med fokusering på barns utveckling (yrk. 3). Regeringen bör omgående påbörja arbetet med en utvärdering av läroplanen i syfte att utveckla denna till ett mer adekvat och fylligt dokument.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet.

Läroplanen skall tydliggöra förskolans uppdrag. Men det är kommunerna som har ansvar för organisation och arbetsformer. Enligt utskottets mening är det självklart att varje barn i förskolan skall bemötas utifrån sina egna förutsättningar och på sin egen nivå. Utskottet understryker att föräldrasamarbetet är grundläggande för förskolans verksamhet. I läroplanen anges att personalen i arbetslaget fortlöpande skall föra samtal med barnens föräldrar om barnets trivsel, utveckling och lärande både i och utanför förskolan samt genomföra utvecklingssamtal. Personalen skall också ansvara för att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan.

Det är viktigt, enligt motion 1998/99:Ub243 (kd), att inte förskolans inriktning mot utbildning sker på bekostnad av lek och omsorg. Motionärerna vill ha en större *betoning i läroplanen av barns känslomässiga behov och lekbehov* (yrk. 3). De menar att social kompetens, språklig förmåga och kreativitet stimuleras av ostrukturerad lek.

U t s k o t t e t anser att de skrivningar som finns i läroplanen väl tillgodoser motionärernas önskemål. Följande kan citeras ur läroplanen under rubriken Förskolans uppdrag.

Leken är viktig för barns utveckling och lärande. Ett medvetet bruk av leken för att främja varje barns utveckling och lärande skall prägla verksamheten i förskolan. I lekens och det lustfyllda lärandets olika former stimuleras fantasi, inlevelse, kommunikation och förmåga till symboliskt tänkande samt förmåga att samarbeta och lösa problem. Barnet kan i den skapande och gestaltande leken få möjligheter att uttrycka och bearbeta upplevelser, känslor och erfarenheter.

Riksdagen bör avslå motionsyrkandet med denna hänvisning.

I motion 1998/99:Ub243 (kd) begär motionärerna också att *värdegrunden i läroplanen* för förskolan, i likhet med läroplanen för grundskolan, skall hänvisa till den kristna traditionen i vårt land och den etik som bygger på denna tradition (yrk. 4).

U t s k o t t e t konstaterade i sitt betänkande om läroplanen för förskolan – med anledning av ett motsvarande motionsyrkande – att Barnomsorg och skolkommittén i sina formuleringar av värdegrunden i förskolans läroplan inte tog upp någon hänvisning till den etik som förvaltats av kristen tradition (SOU 1997:157). Detta hade inte mött några invändningar under remissbehandlingen av kommitténs förslag. Utskottet ansåg inte att riksdagen borde göra något uttalande i frågan utan avstyrkte motionsyrkandet (bet. 1997/98:UbU16 s. 9). Även det nu aktuella yrkandet bör avslås av riksdagen.

Personalen i förskolan

Enligt motion 1998/99:Ub266 från Vänsterpartiet måste det finnas erforderlig *pedagogisk kompetens i arbetslaget inom förskolan* (yrk. 2). Motionärer-

na pekar på att fortbildning behövs för att skapa och behålla hög kvalitet i förskoleverksamheten. Av särskild betydelse är möjligheten till vidareutbildning för barnskötarna. På sikt ser motionärerna det som naturligt att det skapas en pedagogisk grundutbildning på högskolenivå, omfattande 120 poäng, för all pedagogisk personal inom förskolan. Dessutom bör det finnas möjlighet för förskolepersonalen till fördjupade studier och forskning.

Liknande yrkanden framställs i motion 1998/99:Ub261 (v), nämligen att förskollärare på sikt skall bli den enda personalkategorin i förskolan (yrk. 1), att anställda i förskolan utan förskolläraryrkbildning skall kunna få vidareutbilda sig till förskollärare (yrk. 2) samt att regeringen bör återkomma med förslag till vidareutbildning av personal i förskolan i syfte att få en enhetlig personalkategori (yrk. 3).

Också i motion 1998/99:Ub268 (fp) yrkande 7 pekas på vikten av att de barnskötare som i dag arbetar inom förskolan ges möjlighet till vidareutbildning till förskollärare. Målet måste vara att all personal med pedagogiskt ansvar inom förskolan skall vara högskoleutbildad.

U t s k o t t e t har ingen annan uppfattning än motionärerna om vikten av fortbildning och vidareutbildning för förskolans personal. I sammanhanget påminner utskottet om att Lärarutbildningskommittén har i uppdrag att lämna förslag till förnyelse av alla lärarutbildningar med utgångspunkt i de förändringar som har skett inom förskola, skola, vuxenutbildning, högskola och samhället i övrigt (dir. 1997:54). Kommittén skall inom kort slutredovisa sitt uppdrag. Riksdagen bör mot bakgrund härav avslå motionsyrkandena.

Förskollärarna skall ha det pedagogiska ansvaret för att läroplanens mål uppfylls i förskolan. Det hävdas i motion 1998/99:Ub243 (kd) yrkande 8. Att riktlinjerna i läroplanen vänder sig till arbetslaget ger intrycket av att ansvaret är utspritt på hela arbetslaget. Detta skapar otydlighet i organisationen, anser motionärerna.

Särskilda riktlinjer till förskollärare i läroplanen efterfrågas även i motion 1998/99:Ub226 (c) yrkande 4. Motionärerna framhåller att personalens kvalifikationer är avgörande för den pedagogiska verksamheten. Det bör därför finnas krav på att det i förskolan finns förskollärare, något som bör återspeglas i läroplanen.

Likaså krävs i motionerna 1998/99:Ub268 (fp) yrkande 2 och 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 4 i denna del att det skrivs in i läroplanen att förskollärarna är ansvariga för den pedagogiska verksamheten inom förskolan.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandena.

Utskottet hänvisar till sitt ställningstagande i samband med behandlingen av läroplanen då det gällde liknande motionsyrkanden om förskolläraernas pedagogiska ansvar och särskilda riktlinjer som vänder sig till förskolläraren (bet. 1997/98:UbU16 s. 10). Utskottet skrev bl.a. följande.

Att förskolan nu får en läroplan är ett uttryck för de krav som ställs på att den pedagogiska verksamheten skall ha hög kvalitet. – – – Kommunerna har ansvar för att kvaliteten i förskolan utvecklas. Utskottet vill betona att det ankommer på dem att organisera verksamheten och anskaffa den kompetens som behövs för att målen i läroplanen för förskolan skall kunna nås. I likhet

med regeringen utgår utskottet från att kommunerna satsar på en välutbildad personal för att garantera hög professionalitet. Som regeringen anmärker är arbetslaget i dag det vanligaste sättet att organisera arbetet i förskolan. Det är därför enligt utskottets mening naturligt att riktlinjerna i läroplanen vänder sig till arbetslaget.

Förskolechefens ansvar behandlas i tre motioner. Enligt motion 1998/99: Ub261 (v) bör bestämmelser om ansvar för förskolechefen och krav på chefens pedagogiska kompetens skrivas in i läroplanen (yrk. 4). I motion 1998/99:Ub268 (fp) markeras vikten av att chefen inom förskolan är en pedagogiskt utbildad ledare (yrk. 5). Det åligger chefen att ansvara för att förskolans verksamhet följs upp och utvärderas i förhållande till de mål förskolan har, anför motionärerna. Liknande synpunkter framförs i motion 1998/99:Ub801 (mp), nämligen att det i skollagen, med närmare beskrivning i läroplanen, bör tas in att varje förskola skall ha en ansvarig föreståndare (yrk. 4 delvis).

U t s k o t t e t anser att motionsyrkandena bör avslås av riksdagen.

Som utskottet anförde i sitt betänkande om läroplanen för förskolan är ledningen av förskolan en fråga för kommunala beslut och har inte centralt reglerats. Utskottet är inte berett att föreslå att bestämmelser om ansvar för en förskolechef införs i läroplanen.

I motion 1998/99:Ub276 (kd, s, m, v, c, fp, mp) yrkande 2 efterlyser motionärerna närmare föreskrifter i allmänna råd i fråga om vem som har *ansvaret för säkerheten inom förskolan* och vilka krav som kan ställas.

Enligt samma motion yrkande 3 har antalet olyckor ökat inom barnomsorgen. Personal har sagts upp på grund av det ekonomiska läget, vilket lett till större barngrupper och sämre vuxenkontroll. *Personal- och arbetssituationen* måste förbättras så att inte barnens bästa äventyras, betonar motionärerna. – I motion 1998/99:Ub243 (kd) pekas på behovet av att säkra kompetensen hos all personal inom barnomsorg och skola för att se och kunna tolka barns signaler när barn far illa (yrk. 5).

U t s k o t t e t erinrar om att det i 2 a kap. 3 § skollagen föreskrivs att det inom förskoleverksamheten skall finnas personal med sådan utbildning eller erfarenhet att barnens behov av omsorg och en god pedagogisk verksamhet kan tillgodoses. Barngrupperna skall ha en lämplig sammansättning och storlek. Lokalerna skall vara ändamålsenliga.

Vidare vill utskottet fästa uppmärksamheten på att frågan om säkerheten särskilt tagits upp i direktiven till den nyligen beslutade kommittén för översyn av skollagen, m.m. (dir. 1999:15). I kommitténs uppdrag ingår att göra en översyn, och vid behov föreslå förändringar, av andra regler för att stärka barns, ungdomars och vuxnas säkerhet, skydd och trygghet i barnomsorgs- och skolverksamheten, särskilt i vad avser arbetsmiljö- samt hälso- och sjukvårdslagstiftningen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Behovet av psykolog- och kuratorstöd inom förskolan lyfts fram i motion 1998/99:Ub266 (v) yrkande 3. Det är enligt motionärerna ytterst betydelsefullt att personalen får handledning, särskilt i arbetet med barn med särskilda behov. Likaså kan föräldrar och barn behöva stöd.

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet.

I samband med behandlingen under föregående riksmöte av förslaget till läroplan för förskolan avstyrkte utskottet liknande motionsyrkanden (bet. 1997/98:UbU16 s. 18). Utskottet anmärkte då att – sedan bestämmelser om förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg införts i skollagen och när förskolan avsågs få en egen läroplan – en helhetssyn på utveckling och lärande skall prägla verksamheterna inom förskola och skola. Utskottet förutsatte att detta för med sig en ökad samverkan kring resurser, t.ex. när det gäller tillgång till olika specialkompetenser. Dock är det kommunen som arbetsgivare som har ansvar för hur arbetet inom förskoleverksamheten organiseras och som skall se till att det finns den kompetens bland personalen som krävs för att målen med verksamheten skall nås.

Samarbetet mellan föräldrar och personal inom förskolan tas upp i två motioner. Enligt motion 1998/99:Ub268 (fp) yrkande 6 måste samarbetet ständigt utvärderas. Personalen måste ha utbildning och kunskap för att kunna tolka och förmedla viktig information kring barnet som både familjen och personalen behöver för ett gott samarbete.

Det påpekas i motion 1998/99:Ub801 (mp) yrkande 6 att i förskolläraryrket utbildningen särskilt bör uppmärksammas den speciella situation som ett nära samarbete med föräldrar innebär. De lärarstuderande bör få ökade kunskaper i metodik och organisation vid föräldraaktiva skolor.

U t s k o t t e t hänvisar till att samarbetet mellan förskola och hem är ett av de områden inom vilka riktlinjer för arbetet preciseras i läroplanen. Bland annat skall personalen i arbetslaget ge föräldrarna möjligheter att utöva inflytande över hur målen konkretiseras i den pedagogiska planeringen, beakta föräldrarnas synpunkter när det gäller planering och genomförande av verksamheten samt se till att föräldrarna blir delaktiga i utvärderingen av verksamheten. Läraryrket är som nämnts i det föregående under utredning i Läraryrkeskommittén, som inom kort kommer att slutredovisa sitt uppdrag.

Med det anförda avstyrks motionsyrkandena.

Övriga frågor

I motionerna 1998/99:Ub220 (m) och 1998/99:Ub226 (c) yrkande 2 begärs *regler för fristående förskolor som motsvarar dem för fristående skolor*.

U t s k o t t e t påminner om att kommittén för översyn av skollagen m.m. enligt sina direktiv skall utreda om förskolan kan bilda en egen skolform inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom (dir. 1999:15). Kommittén skall redovisa uppdraget senast den 1 maj 2001.

I avvaktan på resultatet av kommitténs arbete är utskottet inte berett att tillgodose motionärernas önskemål. Motionsyrkandena bör avslås av riksdagen.

Miljöpartiet anser i motion 1998/99:Ub801 yrkande 5 att reglerna för *tillsynen av förskolans verksamhet* är otydliga. Regler bör tas fram där ansvaret för den löpande tillsynen läggs på kommunen med ett överordnat ansvar för tillsynsverksamheten hos Skolverket.

U t s k o t t e t avstyrker motionsyrkandet.

I Skolverkets rapport om planer och prioriteringar i verkets arbete med barnomsorgen (1998-10-30), som utskottet redovisat i det föregående, framhöll verket att det är viktigt att följa hur kommunerna arbetar med uppföljning och utvärdering av verksamheterna inom barnomsorgen. Skolverkets egen tillsyn av barnomsorgen hade dittills begränsats till enskilda ärenden. Några breda kommungranskningar hade ännu inte gjorts, beroende dels på att de nya läroplanerna började gälla först under andra halvåret 1998, dels på att Skolverket beslutat att se över sin tillsynsverksamhet. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten den att förskolan skall omfattas också av Skolverkets kvalitetsgranskning.

Riksdagen bör enligt Vänsterpartiet i motion 1998/99:Sf612 yrkande 6 uttala sig för att *modersmålsstödet i förskolan regleras i lag*. I likhet med vad som gäller för grundskolan bör det finnas bestämmelser om rätt för barn med annat modersmål än svenska till träning och undervisning i modersmålet.

U t s k o t t e t konstaterar att det i läroplanen för förskolan (Lpfö 98) föreskrivs att förskolan skall bidra till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål. För undervisningen i modersmål i grundskolan finns kursplan och i grundskoleförordningen finns föreskrifter om vilka elever som är berättigade till sådan undervisning.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om modersmålets betydelse som grund för språk- och identitetsutveckling och att elever med flerspråkig bakgrund bör erbjudas undervisning i modersmål från förskolan till och med gymnasieskolan. Enligt direktiven till kommittén för översyn av skollagen m.m. skall kommittén föreslå de förändringar som behövs för att åstadkomma en enhetlig och tydlig terminologi och struktur i skollag, läroplaner och skolformsförordningar, så att dessa bättre harmonierar med varandra och speglar helheten i skolväsendet (dir. 1999:15).

Motionsyrkandet bör avslås av riksdagen med hänvisning till det utredningsarbete som nu påbörjas.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *rätt för alla barn att delta i förskoleverksamhet* att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub230, 1998/99:Ub245, 1998/99:Ub260, 1998/99:Ub264, 1998/99:Ub266 yrkande 1, 1998/99:Ub268 yrkande 4 och 1998/99:Sf634 yrkande 10,
res. 1 (fp) - delvis
2. beträffande *behovet av barnomsorg för romska barn* att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub256,
3. beträffande *valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub226 yrkande 3, 1998/99:Ub243 yrkandena 1 och 6 samt 1998/99:Sf255 yrkandena 2 och 6, 1998/99:UbU10

res. 2 (m, kd)
res. 3 (c) - delvis

4. beträffande *tillgång till öppen förskola*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub243 yrkande 7 och 1998/99:Sf255 yrkande 7,

res. 4 (kd) - delvis

5. beträffande *skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub249 yrkandena 1 och 2, 1998/99:Sf214 yrkande 3 och 1998/99:So309 yrkande 8,

res. 5 (m)
res. 4 (kd) - delvis

6. beträffande *läroplanens tillämplighet på annan förskoleverksamhet än kommunal förskola*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub226 yrkande 1, 1998/99:Ub229 och 1998/99:Ub243 yrkande 2,

res. 3 (c) - delvis

7. beträffande *tydliga mål för den pedagogiska verksamheten i förskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub268 yrkande 3,

res. 1 (fp) - delvis

8. beträffande *utvecklingssamtal, m.m.*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 3,

9. beträffande *betoning i läroplanen av barns känslomässiga behov och lekbehov*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub243 yrkande 3,

res. 4 (kd) - delvis

10. beträffande *värdegrunden i läroplanen för förskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub243 yrkande 4,

11. beträffande *pedagogisk kompetens inom förskolan*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub261 yrkandena 1–3, 1998/99:Ub266 yrkande 2 och 1998/99:Ub268 yrkande 7,

res. 1 (fp) - delvis

12. beträffande *förskolläraernas pedagogiska ansvar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub226 yrkande 4, 1998/99:Ub243 yrkande 8, 1998/99:Ub268 yrkande 2 och 1998/99:Ub801 yrkande 4 i denna del,

res. 6 (m, kd, c, fp) - delvis

13. beträffande *inskrivning i läroplanen av förskolechefens ansvar*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub261 yrkande 4, 1998/99:Ub268 yrkande 5 och 1998/99:Ub801 yrkande 4 i denna del,

res. 1 (fp) - delvis

14. beträffande *ansvaret för säkerheten inom förskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub276 yrkande 2,

res. 7 (m, kd, fp)

15. beträffande *personal- och arbetssituationen inom barnomsorgen, m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub243 yrkande 5 och 1998/99:Ub276 yrkande 3,

res. 4 (kd) - delvis

16. beträffande *behovet av psykolog- och kuratorstöd inom förskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub266 yrkande 3,

17. beträffande *samarbetet mellan föräldrar och personal*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 6 och 1998/99:Ub801 yrkande 6,

res. 1 (fp) - delvis

18. beträffande *regler för fristående förskolor som motsvarar dem för fristående skolor*

att riksdagen avslår motionerna 1998/99:Ub220 och 1998/99:Ub226 yrkande 2,

res. 6 (m, kd, c, fp) - delvis

19. beträffande *tillsynen av förskolans verksamhet*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Ub801 yrkande 5,

20. beträffande *lagreglering av modersmålsstödet i förskolan*

att riksdagen avslår motion 1998/99:Sf612 yrkande 6.

Stockholm den 22 april 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Eva Johansson (s), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Nalin Pekgul (s), Anders Sjölund (m), Catharina Elmsäter-Svärd (m), Agneta Lundberg (s), Ulf Nilsson (fp) och RosMarie Jönsson Neckö (s).

Reservationer

1. Rätt för alla barn att delta i förskoleverksamhet, m.m. (mom. 1, 7, 11, 13 och 17) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Jag anser att *alla barn från tre års ålder skall erbjudas en plats* i den pedagogiskt inriktade förskolan, i enlighet med yrkandena i motionerna 1998/99:Ub268 och 1998/99:Sf634. Att delta i en pedagogisk verksamhet redan från tidig ålder ger barnen stora möjligheter till individuell utveckling. På ett tidigt stadium kan barn med särskilda behov uppmärksammas, t.ex.

barn med läs- och skrivsvårigheter. I dag pågår försöksverksamhet med deltidsskolor för barn i utsatta områden med hjälp av olika projektmedel. Enligt min mening bör erbjudande om förskoleplats ingå i den ordinarie kommunala planeringen och budgeten. Detta bör riksdagen med bifall till nämnda motionsyrkanden som sin mening ge regeringen till känna.

Med en liberal kunskapssyn är det nödvändigt att en förskola med höga ambitioner också har ett ansvar för att vissa resultat uppnås under förskoletiden. *Tydliga mål* bör därför finnas *för den pedagogiska verksamheten i förskolan*. Utöver ”mål att sträva mot” bör det finnas mål som utgår från det enskilda barnets förutsättningar och med hänsyn därtill uttrycker vad barnet skall ha uppnått när det lämnar förskolan (mål att uppnå). Det saknas i dag, vilket visar vilken dålig tilltro regeringen har till små barns möjligheter till lärande och till deras högskoleutbildade lärares kompetens. Riksdagen bör bifalla motion 1998/99:Ub268 yrkande 3.

Målet måste vara att *all personal med pedagogiskt ansvar* inom förskolan skall vara *högskoleutbildad*. Det är därför viktigt, anser jag, att de barnskötare som i dag arbetar inom förskolan ges möjlighet till vidareutbildning till förskollärare. Utskottet borde ha tillstyrkt yrkande 7 i motion 1998/99:Ub268.

Förskolechefen ansvarar för att förskolans verksamhet följs upp och utvärderas i förhållande till de mål förskolan har. Jag vill betona vikten av att chefen för förskolan är en pedagogiskt utbildad ledare och ställer mig bakom yrkandet om detta i motion 1998/99:Ub268.

Föräldrarna har det yttersta ansvaret för sina barns fostran och utveckling. Förskolans arbete med barnen skall därför ske i nära samarbete med föräldrarna. Personalen måste ha utbildning och kunskap för att kunna tolka och förmedla viktig information kring barnet som både familjen och personalen behöver för ett gott samarbete. Jag vill framhålla som centralt i detta sammanhang att *samarbetet mellan föräldrar och personal* ständigt utvärderas. Jag stöder yrkande 6 i motion 1998/99:Ub268.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1, 7, 11, 13 och 17 bort hemställa

1. beträffande *rätt för alla barn att delta i förskoleverksamhet* att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub268 yrkande 4 och 1998/99:Sf634 yrkande 10, med anledning av motionerna 1998/99:Ub245, 1998/99:Ub264 och 1998/99:Ub266 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub230 och 1998/99:Ub260 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. beträffande *tydliga mål för den pedagogiska verksamheten i förskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. beträffande *pedagogisk kompetens inom förskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 7, med anledning av motionerna 1998/99:Ub261 yrkande 2 och 1998/99:Ub266 yrkande 2 samt med avslag på motion 1998/99:Ub261

yrkandena 1 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *inskrivning i läroplanen av förskolechefens ansvar* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 5 samt med anledning av motionerna 1998/99:Ub261 yrkande 4 och 1998/99:Ub801 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *samarbetet mellan föräldrar och personal* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub268 yrkande 6 och med anledning av motion 1998/99:Ub801 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet (mom. 3) – m, kd

Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Anders Sjölund (m) och Catharina Elmsäter-Svärd (m) anför:

Alla former av förskoleverksamhet måste enligt vår mening ses som komplement till föräldrarnas omsorg och utgå från vad föräldrarna anser är bäst för barnen. Vikten av föräldrars och barns rätt till *valfrihet* och mångfald när det gäller barnomsorgen kan inte nog betonas. *Alternativa former av förskoleverksamhet* måste finnas och erbjudas. En mångfald av driftformer och reella valmöjligheter bidrar också till att höja kvalitetstänkandet inom barnomsorgssektorn. Såväl kommunala som privata barnomsorgsalternativ skall bedrivas under kvalitetskontroll. Det handlar även om att skapa bättre förutsättningar för familjedaghemmen, framför allt genom att de värderas likvärdigt med annan förskoleverksamhet. Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub243 (yrk. 1 och 6) och 1998/99:Sf255 (yrk. 2 och 6) som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 3 bort hemställa

3. beträffande *valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub243 yrkandena 1 och 6 och 1998/99:Sf255 yrkandena 2 och 6 samt med anledning av motion 1998/99:Ub226 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet, m.m. (mom. 3 och 6) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Skärpta krav bör enligt min mening ställas på kommunerna att inte bara acceptera utan också uppmuntra alternativa förskoleverksamheter. En återinförd *etableringsfrihet* för familjedaghem, öppna förskolor och andra *alterna-*

tiva barnomsorgsformer är en viktig valfrihetsreform. Jag vill understryka att mångfalden inte får hotas av det förhållandet att en läroplan införts för förskolan. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub226 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Riksdagen bör i enlighet med yrkande 1 i motion 1998/99:Ub226 hos regeringen begära förslag till regler som gör det möjligt för enskilda förskolor och familjedaghem som uppfyller läroplanens krav att ansluta sig till denna. Jag anser att kompetensen i verksamheten bör vara avgörande för *tillämpligheten av läroplanen*, inte vilken form man valt för verksamheten.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 3 och 6 bort hemställa

3. beträffande *valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub226 yrkande 3 samt med anledning av motionerna 1998/99:Ub243 yrkandena 1 och 6 och 1998/99:Sf255 yrkandena 2 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. beträffande *läroplanens tillämplighet på annan förskoleverksamhet än kommunal förskola*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub226 yrkande 1 samt med anledning av motionerna 1998/99:Ub229 och 1998/99:Ub243 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

4. Tillgång till öppen förskola, m.m. (mom. 4, 5, 9 och 15) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Många kommuner gör besparingar genom att lägga ned öppna förskolor, vilket enligt vår mening långsiktigt är förödande. Alla barn som inte har annan barnomsorg utanför hemmet bör ha *tillgång till en öppen förskola*. Denna är en viktig social träffpunkt för barn, föräldrar och dagbarnvårdare samt bedriver en stödande verksamhet för de familjer som har svaga sociala nätverk. Vi vill lyfta fram betydelsen av öppna förskolor och ställer oss därmed bakom motionerna 1998/99:Ub243 (yrk. 7) och 1998/99:Sf255 (yrk. 7).

Vi anser att bestämmelser om barnomsorg liknande dem som gällde före den 1 januari 1995 snarast skall återinföras. Det skulle bl.a. innebära en *skyldighet för kommunerna att utge ersättning till alternativ barnomsorg* som uppfyller definierade krav. Det kan gälla föräldrakooperativ, ideellt driven barnomsorg eller privat sådan. Vi anser också att lagregler bör införas som gör det möjligt att utge kommunal ersättning för vård av egna barn i åldern 1–5 år. En försöksverksamhet bör redan nu inledas med sådan kommunal ersättning. Riksdagen bör med bifall till motion 1998/99:Ub249 yrkandena 1 och 2 samt med anledning av motionerna 1998/99:Sf214 yrkande 3 och 1998/99:So309 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här anför.

Läroplanen får inte innebära att verksamheten i förskolan inriktas mot utbildning på bekostnad av lek- och omsorgsdelen. Vi menar att det i läroplanen bör göras en kraftigare *betoning av barns känslomässiga behov och lekbehov*. Social kompetens, språklig förmåga och kreativitet stimuleras av ostrukturerad lek. I omsorgssituationer måste hänsyn tas till barnens känslomässiga behov. Detta bör riksdagen med bifall till motionsyrkandet som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt vad vi inhämtat har antalet olyckor ökat inom barnomsorgen. Personal har sagts upp på grund av det ekonomiska läget, vilket lett till större barngrupper och sämre vuxenkontroll. Vi vill understryka att *personal- och arbetssituationen inom barnomsorgen* måste förbättras så att inte barnens bästa äventyras. Vi vill också peka på behovet av en ansats för att säkra kompetensen hos all personal inom barnomsorg och skola när det gäller att se och upptäcka – att tolka – barns signaler när barn far illa. Riksdagen bör med bifall till våra motionsyrkanden göra ett uttalande till regeringen i enlighet med vad vi nu anfört.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 4, 5, 9 och 15 bort hemställa

4. beträffande *tillgång till öppen förskola*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub243 yrkande 7 och 1998/99:Sf255 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. beträffande *skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub249 yrkandena 1 och 2 samt med anledning av motionerna 1998/99:Sf214 yrkande 3 och 1998/99:So309 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. beträffande *betoning i läroplanen av barns känslomässiga behov och lekbehov*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub243 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *personal- och arbetssituationen inom barnomsorgen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub243 yrkande 5 och 1998/99:Ub276 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m. (mom. 5) – m

Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Anders Sjölund (m) och Catharina Elmsäter-Svärd (m) anför:

Vi anser att bestämmelser om barnomsorg liknande dem som gällde före den 1 januari 1995 snarast skall återinföras. Det skulle bl.a. innebära en *skyldighet för kommunerna att utge ersättning till alternativ barnomsorg* som upp-

fyller definierade krav. Det kan gälla föräldrakooperativ, ideellt driven barnomsorg eller privat sådan. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf214 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub249 yrkandena 1 och 2 och 1998/99:So309 yrkande 8 som sin mening ge regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 5 bort hemställa

5. beträffande *skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Sf214 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1998/99:Ub249 yrkandena 1 och 2 och 1998/99:So309 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Förskolläraarnas pedagogiska ansvar, m.m. (mom. 12 och 18) – m, kd, c, fp

Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Anders Sjölund (m) och Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sofia Jonsson (c) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Personalens kvalifikationer är avgörande för den pedagogiska verksamhetens kvalitet. Det bör därför finnas krav på att det i förskolan finns förskollärare, något som bör återspeglas i läroplanen. Genom särskilda riktlinjer som vänder sig till förskollärarna bör alltså i läroplanen skrivas in att *förskollärarna har det pedagogiska ansvaret*. Vi vill att riksdagen gör ett uttalande till regeringen om detta i enlighet med vad som anförts i motionerna 1998/99:Ub226 och 1998/99:Ub268.

Liknande regler som för fristående skolor bör gälla också *för fristående förskolor*. Vi anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till lagregler på området och en redovisning av eventuella ändringar som kan erfordras i förordningstext. Riksdagen bör göra ett uttalande till regeringen om detta i enlighet med här aktuella motionsyrkanden.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 12 och 18 bort hemställa

12. beträffande *förskolläraarnas pedagogiska ansvar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub226 yrkande 4, 1998/99:Ub243 yrkande 8 och 1998/99:Ub268 yrkande 2 samt med anledning av motion 1998/99:Ub801 yrkande 4 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *regler för fristående förskolor som motsvarar dem för fristående skolor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1998/99:Ub220 och 1998/99:Ub226 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m), Erling Wälivaara (kd), Anders Sjölund (m), Catharina Elmsäter-Svärd (m) och Ulf Nilsson (fp) anför:

Vi understryker vikten av att barn i förskoleverksamheten skall kunna garanteras en säker miljö. I dag saknas föreskrifter om vem som har *ansvaret för säkerheten* och vilka krav som kan ställas. Detta borde kunna konkretiseras i allmänna råd. Riksdagen bör med bifall till motionsyrkandet hos regeringen begära att åtgärder snarast vidtas i detta avseende.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 14 bort hemställa

14. beträffande *ansvaret för säkerheten inom förskolan* att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Ub276 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	4
Rätten att delta i förskoleverksamhet.....	5
Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet.....	7
Läroplanen för förskolan – tillämplighet och utformning.....	9
Personalen i förskolan.....	11
Övriga frågor.....	14
Hemställan	15
Reservationer.....	17
1. Rätt för alla barn att delta i förskoleverksamhet, m.m. (mom. 1, 7, 11, 13 och 17) – fp.....	17
2. Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet (mom. 3) – m, kd.....	19
3. Valfrihet och alternativa former av förskoleverksamhet, m.m. (mom. 3 och 6) – c.....	19
4. Tillgång till öppen förskola, m.m. (mom. 4, 5, 9 och 15) – kd	20
5. Skyldighet för kommun att utge ersättning till privat barnomsorg m.m. (mom. 5) – m	21
6. Förskolläraernas pedagogiska ansvar, m.m. (mom. 12 och 18) – m, kd, c, fp	22
7. Ansvaret för säkerheten inom förskolan (mom. 14) – m, kd, fp	23